

ลิขาทบทปริทัศน์: ศึกษาข้อถกเถียงและการตีความศีลในพระพุทธศาสนา
Sikkhapada Review: Controversies and Interpretations Study of silā
in Buddhism

พระมหามิตร จิตตปัญโญ
PraMahaMitara Thitapanyo
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ 1. เพื่อศึกษาปาริสุทธิศีลในพระพุทธศาสนา 2. เพื่อศึกษาประเด็นข้อถกเถียงและการตีความศีลในพระพุทธศาสนา 3. เพื่อปริทัศน์ประเด็นข้อถกเถียงและการตีความศีลในพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า ปาริสุทธิศีลในพระพุทธศาสนา: ศีลสำหรับภิกษุสงฆ์ 4 ประเภท เรียกว่า ปาริสุทธิศีล หมายถึง ศีลเป็นเครื่องให้บริสุทธิ์ หรือความประพฤติบริสุทธิ์ที่จัดเป็นศีล 4 ประการ คือ 1. ปาฏิโมกข์สังวรศีล คือ ความสำรวมในพระปาฏิโมกข์ 2. อินทริยสังวรศีล คือ ความสำรวมอินทริย ระวังไม่ให้บาปอกุศลธรรม 3. อาชีวะปาริสุทธิศีล คือ ความบริสุทธิ์แห่งอาชีวะ และ 4. ปัจจัยสันนิสิตศีล คือ การใช้สอยปัจจัยสี่ด้วยพิจารณาให้เป็นไปตามความหมายและประโยชน์ หรือคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งนั้นๆ เพื่อไม่ให้เกิดการบริโภคนั้นเป็นไปตามตัณหา

ประเด็นข้อถกเถียงและการตีความศีลในพระพุทธศาสนาพบว่า การถกเถียงมีทั้งส่วนที่เป็น พุทธบัญญัติอันเป็นข้อห้ามที่พระพุทธเจ้าทรงตั้งขึ้น เพื่อป้องกันความเสียหาย และวางโทษแก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิดและส่วนของอภิสมจารเป็นการเกิดขึ้นจากขนบธรรมเนียมที่ทรงปฏิบัติสืบต่อกันมา การเกิดขึ้นของอภิสมจารก็เพื่อช้กนำความประพฤติของภิกษุสงให้ดีขึ้น การถกเถียงนั้นไม่ได้มีแต่เพียงในปัจจุบันเท่านั้น แม้แต่ในพุทธกาลก็ยังมีถกเถียงเรื่องพระธรรมวินัยกันเช่นกัน

ปริทัศน์ประเด็นข้อถกเถียงและการตีความศีลในพระพุทธศาสนาพบว่า การบัญญัติลิขาทบทในพระพุทธศาสนาเช่นนี้ก็เพื่อใช้เป็นข้อห้ามสำหรับพระภิกษุ เป็นหลักเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกันของหมู่คณะ และเพื่อให้พระพุทธศาสนามีความตั้งมั่น เมื่อใดที่ภิกษุทำความผิดขึ้น ก็นำเอา

บทบัญญัติไว้สำหรับมาคอยตรวจสอบเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ เป็นกระบวนการแห่งการไต่สวน สอน
สวน พิจารณาตรวจสอบ ปรับโทษสำหรับผู้ทำความผิด

คำสำคัญ: สิกขาบทปริทัศน์; ศึกษาข้อถกเถียง; การตีความศีล

Abstract

The objective of the research that 1. To study the Parisuddhi-sila in Buddhism. 2. To study the Issues Controversy and interpretation of the precepts. 3. To study Sikkhapada Review: controversies and interpretations study of silā in Buddhism.

The research found that Parisuddhi-sila in Buddhism: There are four practices for the monks that 1) Parisuddhi-sila: morality consisting in purity; morality for purification; morality of pure conduct. 2) Patimkkhasamvara-sila: restraint in accordance with the monastic disciplinary code. 3) Indriyasamvara-sila; restraint of the senses; sense-control. 4) Ajivaparisuddhi-sila: purity of conduct as regards livelihood.

Controversy is a part of it. The Buddhist scriptures had created by the Buddha. The Buddha had created the rule for prevent damage and the blame abusive monk. But the rules (Aphisamacara) about the decent conduct, it have don by traditional practice. The rules (Aphisamacara) about the decent conduct, it comes for good deed of monks. The Controversies is not only present but also in the Buddhist era, there is a debate about the discipline as well.

The Issues Controversy and interpretation of the Buddhist precepts that the prevention of Buddhism in this way is forbidden for monks. The Buddhist Categorization in Buddhism like this, it is used as an interdiction for monks. It is the principle of Sangha and being Buddhism. Whenever monks make some mistake. They will take the provisions to check for judgment. It is a process of inquiry into gardening, Condemnation for wrongdoers.

Keywords: Sikkhapada Review; controversies; interpretations

1. บทนำ

พระวินัยบัญญัติ หมายถึง สิกขาบทที่เป็นข้อห้ามและข้อนุญาตในพระพุทธศาสนา ที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติสำหรับบุคคลที่จะเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุและภิกษุณีในพระพุทธศาสนา การบัญญัติสิกขาบทเพื่อเป็นกฎเกณฑ์และระเบียบอันดีงามของสงฆ์ แต่การบัญญัติสิกขานั้นพระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงบัญญัติตามความต้องการที่จะให้เป็นไป แต่พระพุทธเจ้าทรงอาศัยเหตุที่เกิดแก่พระภิกษุแล้วจึงทรงบัญญัติสิกขาบทนั้นๆ ข้อบัญญัติที่พระองค์ทรงตั้งเริ่มต้น เรียกว่า มূলบัญญัติ ข้อบัญญัติที่ทรงตั้งเพิ่มเติมภายหลัง เรียกว่า อนุบัญญัติ รวมมูลบัญญัติและอนุบัญญัติเข้าด้วยกัน เรียกว่า สิกขาบท ดังนั้นสิกขาบทข้อหนึ่งๆ อาจมีหลายอนุบัญญัติก็ได้ เช่นสิกขาบทปรารภคณะโกชนคือรับนิมนต์ออกชื่อของกินแล้วรวมกันฉันเป็นหมู่ ก็ทรงผ่อนให้ตามคราว เช่นในคราวเจ็บป่วย ในคราวทำจีวร ในคราวเดินทาง ในคราวอัตคัด หรือในคราวนิมนต์ของพวกสมณะด้วยกัน เป็นต้น เมื่อเกิดเหตุขึ้นแล้วจึงมีการตั้งพระบัญญัติ โดยพระองค์จะตรัสสั่งให้ให้ประชุมสงฆ์และตรัสถามภิกษุผู้ก่อเหตุให้ยอมรับ แล้วทรงชี้โทษแห่งการประพฤติ แล้วจึงทรงตั้งพระบัญญัติห้ามเพื่อไม่ให้ภิกษุทำอย่างนั้นอีกต่อไป โดยวางโทษให้ปรับอาบัติไว้หนักบ้าง เบาบ้าง แล้วแต่กรณี

สิกขาบทจึงเป็นข้อห้ามและข้อนุญาตแห่งพระวินัยบัญญัติอันเป็นหลักสำคัญทางพระพุทธศาสนา ที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติแก่พระภิกษุและภิกษุณีที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาการบัญญัติสิกขาบทเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติรวมกันเพราะคนที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนานั้นยอมมาแต่ชั้นวรรณะที่ต่างกัน เมื่อบุคคลเหล่านั้นเข้ามาบวชแล้วก็ควรจะมีข้อปฏิบัติที่เสมอภาคกันไม่มีความเหลื่อมล้ำในข้อปฏิบัติ จะมีอยู่บ้างก็คงเป็นการนับถือกันด้วยอาวุโสหรือตามพรรษาที่บวช แต่การบัญญัติสิกขานั้นพระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงบัญญัติตามความต้องการที่จะให้เป็นไป แต่พระพุทธเจ้าทรงอาศัยเหตุที่เกิดแก่พระภิกษุหรือเหตุแห่งการกระทำที่พระภิกษุกระทำที่ใช่การสร้างสรรค์ทำให้เกิดแต่กลับเป็นเหตุที่ทำให้เกิดความเสื่อมถอยแห่งศรัทธา ด้วยเหตุนี้พระพุทธเจ้าจึงได้บัญญัติสิกขาบทขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติและความเป็นระเบียบของสาวก

อีกประการหนึ่งการบัญญัติสิกขาบทก็เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการประพฤตินอกรีตนอกรอยอันจะก่อให้เกิดความเสียหาย และควบคุมความประพฤติของสาวกให้มีความเรียบร้อยน่าเลื่อมใส คำว่า บทบัญญัติในทางพระวินัยของพระพุทธศาสนาเรียกว่า สิกขาบทเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับ

ระเบียบปฏิบัติ ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตและวิธีดำเนินกิจการต่างๆ ของภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ สิกขาบทเหล่านี้แบ่งออกเป็นสองส่วน คือ **อาทิพรหมจริยกาสิกขาและอภิสมาจาริกสิกขา**

อาทิพรหมจริยกาสิกขา หมายถึง หลักการศึกษาอบรมในฝ่ายบทธัญญัติหรือข้อปฏิบัติ อันเป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้เป็นพุทธอาณาเพื่อป้องกันความประพฤติเสียหายและวางโทษแก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิดโดยปรับอาบัติหนักบ้าง เบาบ้าง พระสงฆ์สวดทุกกึ่งเดือน เรียกว่า พระปาติโมกข์

อภิสมาจาริกสิกขา หมายถึง หลักการศึกษาอบรมในฝ่ายขนบธรรมเนียมเกี่ยวกับมรรยาทและความเป็นอยู่ที่ตั้งงามสำหรับชักนำความประพฤติ ความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ให้ตั้งงาม มีคุณค่า นำเลื่อมใสศรัทธายิ่งขึ้นไป (Thai Tipitaka: 1996)

สิกขาเป็นบทธัญญัติสำหรับภิกษุมี 227 สิกขาบท บทธัญญัติสำหรับภิกษุณีมี 311 สิกขาบท สิกขาบทเหล่านี้มาในพระปาติโมกข์ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้สวดในที่ประชุมสงฆ์ทุกกึ่งเดือน

บทธัญญัติสำหรับภิกษุ 227 สิกขาบทที่มาในพระปาติโมกข์แบ่งเป็นกลุ่มได้ดังนี้ ปาราชิก 4 สังฆาทิเสส 13 อนियต 2 นิสสัคคียปาจิตตีย์ 30 ปาจิตตีย์ 92 ปาฏิเทสนียะ 4 เสขียะ 75 อธิกรณสมณะ 7

สิกขาบทที่มาในพระปาติโมกข์นั้นปรับอาบัติแก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิดไว้ครบทุกอาบัติ คือระบุงอาบัติโดยตรง 4 กอง ได้แก่ปาราชิก สังฆาทิเสส ปาจิตตีย์ทั้งที่เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์และสุทธิกปาจิตตีย์และปาฏิเทสนียะ มีอาบัติที่ไม่ได้ระบุงไว้โดยตรงอีก 3 กอง ได้แก่ ฤคัจฉัย ทุกกฐทุกภาสิต

สิกขาบทที่มาในพระปาติโมกข์เหล่านี้ยกเว้นเสขียะจัดเป็นอาทิพรหมจริยกาสิกขา ส่วนเสขียะและสิกขาบทจำนวนมากที่มานอกพระปาติโมกข์ล้วนเป็นอภิสมาจาริกสิกขา ไม่ว่าจะเป็นอาทิพรหมจริยกาสิกขาหรืออภิสมาจาริกสิกขาก็ตามล้วนแล้วแต่เป็นข้อที่พระภิกษุ ภิกษุณีจะต้องประพฤติปฏิบัติตาม ไม่ว่าจะมาในพระปาติโมกข์หรือนอกพระปาติโมกข์ก็ตามล้วนเป็นธรรมเนียมที่จะต้องปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดข้อวัตรปฏิบัติที่ตั้งงาม สิกขาบทของพระภิกษุสงฆ์เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ศील หรือ ปาติโมกข์สังวรศีล จึงจัดเป็นจาริตศีล

จาริตศีล คือ ระเบียบปฏิบัติตามแบบอย่างที่พระพุทธเจ้าทรงประพฤติปฏิบัติมาหรือ ข้อปฏิบัติที่พระภิกษุพึงประพฤติปฏิบัติที่เกิดด้วยศรัทธาและความเพียร เพื่อทำความเข้าใจในจาริตศีลให้มากยิ่งขึ้นไปอีกก็คือ การงดเว้นในสิ่งที่ควรงดเว้นและประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ควรปฏิบัติ กล่าวคือ กุศลนั่นเอง

“ศีล” (Morality) ตามความหมาย ในพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย พระสารีบุตรได้ให้ความหมายไว้ว่า ศีล คือ เจตนา เป็นศีล เจตสิกเป็นศีล ความสำรวมเป็นศีล ความไม่ก้าวล่วงเป็นศีล (Kh. Kh. (Thai) vol. XXX/89/34)

การปฏิบัติของภิกษุที่มีความสำรวมในโอวาทปาฏิโมกข์ ถึงพร้อมด้วยอาจารย์ และโคจร เห็นภัยในโทษทั้งหลายแม้มีประมาณเล็กน้อยสมทานอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย ความสำรวม ความระวัง ความไม่ก้าวล่วง ในสิกขาบททั้งหลาย ซึ่งหมายถึงการสำรวมกาย วาจา ใจ (Kh. Kh. (Thai) vol. XXXI/92/20) และในพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิเทศ พระสารีบุตรก็ได้ให้ความหมายเอาไว้ว่า “อภิสลสิกขา” เป็นฉน ภิกษุในธรรมวินัยนี้เป็นผู้มีศีล สำรวมด้วยความสำรวมในปาฏิโมกข์ ถึงพร้อมด้วยอาจารย์และโคจร เห็นภัยในโทษทั้งหลาย แม้มีประมาณน้อยสมทาน ศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย ศีลชั้นทั้งหลาย ศีลชั้นใหญ่ ศีลเป็นที่ตั้ง เป็นเบื้องต้น เป็นเครื่องประพฤติ ความสำรวม เป็นความระวัง เป็นปากเป็นประธาน แห่งความถึงพร้อมแห่งกุศลธรรมทั้งหลาย นี้เรียกว่า อภิสลสิกขาใจ (Kh. Kh. (Kh.M. (Thai) vol. XXIX/46/49)

“ศีล” (Morality) ตามความหมายใน คัมภีร์วิสุทธิมรรค หมายถึง “ธรรมทั้งหลายมีเจตนาเป็นต้นของบุคคลผู้เว้นจากโทษมีปาณาติบาตก็ดีของบุคคลผู้บำเพ็ญวัตรปฏิบัติก็ดีเป็นศีล” (Phra Buddhakosajar: Visuddhimagga, 2003 : 9)

ธรรมทั้งหลายมีเจตนาเป็นยกเว้นงดเว้นจากความชั่ว หรือทุจริต ท่านพุทธโฆษะนำเอาคำของพระสารีบุตรปฏิสัมภิทามรรคมาอธิบาย คือ เจตนา, เจตสิก, ความระวัง และการไม่ล่วงละเมิดข้อห้าม แล้วอธิบายว่า การงดเว้นจากกายทุจริต 3 วจีทุจริต 4 ชื่อว่า เจตนาศีล การงดเว้นจากมโนทุจริต 3 ชื่อว่า เจตสิกศีล ความระวังหรือสังวร นั้นท่านแบ่งเป็น 4 คือ ปาฐิสุทธศีล 4 คือ ปาฏิโมกข์สังวรศีล 1 อินทริยสังวรศีล 1 ปัจจัยสันนิสิตศีล 1 อาชีวะสันนิสิตศีล 1 ข้อแรกหมายถึงศีลปาฏิโมกข์ได้แก่ศีล 227 ของพระภิกษุ ข้อที่ 2 การสำรวมอินทริย 6 เป็นสติปฏฐานโดยตรง ข้อที่ 3 การพิจารณาปัจจัยโดยแยกคายแล้วจึงบริโภค ข้อที่ 4 การเลี้ยงชีพโดยอาชีพที่ชอบคือ สัมมาอาชีพะทรงแสดงโดยตรงกับพระภิกษุ แต่ก็ไม่ห้ามบุคคลทั่วไปว่าห้ามปฏิบัติทั้ง 4 ข้อหลักที่

กล่าวมาเรียกว่า ปาฏิหาริย์สี่ล ดั่งพระดำรัสที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า “เมื่อปาฏิหาริย์สี่ล 4 ถึงพร้อมแล้ว กิจที่ภิกษุพึงทำต่อไป คือ ถ้าเมื่อภิกษุ เติบ ยืน นั่ง นอนอยู่ไม่หลับก็ตี อภิขิมาและพยายามปราศจากไป ความหดหู่ซึ่งซึมความฟุ้งซ่านรำคาญ ความลึกลับเลสงสัย ภิกษุก็ละได้ ความเพียร ทำไม่ย่อหย่อนจิตเป็นสมาธิแน่นแน พระพุทธองค์เรียกว่า ผู้มีความเพียร มีความสุดุดังกล่าวบ มีความเพียรอันทำแล้ว มีใจเด็ดเดี่ยวเนื่องนิย” (A.Catuk. (Thai) vol. XXXV/12/36) จึงจะเห็นว่าปาฏิหาริย์สี่ลเป็นเครื่องมือของบรรพชิตในการบรรลุธรรมขั้นสูง เป็นเครื่องมือขัดเกลาศีลให้บริสุทธิ์ เมื่อศีลบริสุทธิ์แล้วก็เป็นที่เหตุให้จิตบริสุทธิ์และปัญญาบริสุทธิ์โดยลำดับจนกระทั่งเป็นผู้บริสุทธิ์จากกิเลสทั้งปวง เป็นไปเพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์ คือ เพื่อพ้นจากทุกข์โดยสิ้นเชิง

ถึงแม้ว่าพระพุทธเจ้าจะทรงแสดงเรื่องการสำรวมในศีลไว้อย่างละเอียดก็ตาม ถึงกระนั้นยังต้องมีประเด็นข้อถกเถียงและการตีความศีลไปในความหมายที่แตกต่างกันออกไปตามความต้องการของกลุ่มคนอีกจำนวนหนึ่งอย่างเช่นกรณีภิกษุชาวเมืองโกสัมพิตกเถียงกันเกี่ยวกับ “น้ำที่เหลือไว้ในกระบวยเป็นอาบัติหรือไม่” ประเด็นนี้ได้สะท้อนแนวคิดในเชิง “ทฤษฎีวิวัฒนาการ” ได้เช่นเดียวกัน เพราะพระวินัยธร และพระธรรมกถึกต่างก็มีจุดยืนของตัวเอง จึงทำให้ข้อขัดแย้งลุกลามไปอย่างรวดเร็ว จนกลายเป็นผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาพระสงฆ์วัดโฆสิตาราม นครโกสัมพิต โดยภิกษุทั้งสองฝ่ายคือ พระวินัยธร กับ พระธรรมธร หรือเรียกว่าพระธรรมกถึก ซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างก็มีลูกศิษย์มากด้วยกันทั้งคู่ สาเหตุเกิดจากน้ำชำระในเว็จกุฎี หรือน้ำใช้ในกุฎีของพระธรรมกถึก พระธรรมกถึกนำน้ำไปชำระแล้วเหลือทิ้งไว้ซึ่งมีบัญญัติให้ใช้น้ำและไม่ให้เหลือน้ำทิ้งไว้ในภาชนะ ฝ่ายพระวินัยธรเข้าไปที่หลัง ไปพบน้ำที่เหลืออยู่นั้น จึงพูดว่าท่านเหลือน้ำทิ้งไว้ในภาชนะ การทำอย่างนั้นต้องอาบัติทุกกฎ พระธรรมกถึกก็ตอบว่าท่านไม่รู้ว่าการทำอย่างนั้นเป็นอาบัติ แต่ว่าเมื่อเป็นอาบัติท่านก็จะแสดงอาบัติคืน พระวินัยธรก็บอกว่าเมื่อไม่จงใจก็ไม่เป็นไรแล้วก็แยกจากกัน

กรณีพระเทวทัตที่คิดอยากบริหารคณะสงฆ์แทนพระพุทธเจ้าก็ดี กรณีพระเทวทัตเข้าเฝ้าพระบรมศาสดา ทูลขอวัตถุ 5 ประการก็ดี เพื่อให้พระบรมศาสดาบัญญัติให้ภิกษุทั้งหลายปฏิบัติโดยเคร่งครัด คือ

1. ให้ถือการอยู่ในเสนาสนะป่าตลอดชีวิต
2. ให้ถือการเที่ยวบิณฑบาตตลอดชีวิต
3. ให้ใช้ผ้าบังสุกุลตลอดชีวิต

4. ให้ถือการอยู่โคนไม้ตลอดชีวิต

5. ให้งดฉันเนื้อสัตว์ตลอดชีวิต (Vin.Cu. (Thai) vol. VII/343/197-200)

พระบรมศาสดาไม่ทรงอนุญาต และตรัสว่า “ไม่ควร ควรให้ปฏิบัติได้ตามแต่ศรัทธา” พระเทวทัตโกรธแค้นเพราะไม่สมประสงค์ กล่าวโทษพระบรมศาสดาประกาศว่า คำสอนของตน ประเสริฐกว่าทำให้ภิกษุส่วนมากเป็นชาววัชชีที่บวชใหม่มีปัญหาหน่อยหลงเชื่อ ยอมตนเข้าเป็นสาวก ครั้นพระเทวทัตได้ภิกษุยอมเข้าเป็นบริษัทของตนบ้างแล้วก็ประชุมภิกษุในโรงอุโบสถ ประกาศทำสังฆเภท แยกออกจากหมู่สงฆ์ทั้งปวง

กรณีสิกขาบทก่อนที่พระพุทธองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพานนั้นทรงตรัสกับพระอานนท์ เกี่ยวกับการละพระวินัยบางข้อว่า “ดูก่อนอานนท์ สงฆ์เมื่อต้องการก็พึงถอนสิกขาบทเสียเล็กน้อย โดยการที่เราล่วงไปแล้ว” (Vin.Cu. (Thai) vol. VII/441/384) ซึ่งพระสาวกบางองค์ก็ปฏิบัติ แต่บางองค์ก็ละพระวินัยบางข้อลง การแตกแยกก็เริ่มปรากฏตั้งแต่นั้นมา ไม่เฉพาะในเรื่อง การถอนพระวินัยบางข้อเท่านั้น แต่ปรากฏว่ามีพระสงฆ์บางหมู่เกิดความยินดีที่พวกตนจะได้อิสระนั้นจากการถูกบังคับบัญชา และพากันพุดจาเป็นปรปักษ์ต่อศาสนาซึ่งนับเป็นสาเหตุสำคัญที่พระมหากัสสปะอ้างที่จะทำการสังคายนาพระไตรปิฎก (Phrakanajeedhammasamathivath, 1970 : 39)

แม้ในปัจจุบันก็ยังไม่การตีความเรื่องศีลที่แตกต่าง อย่างกรณี

กาลเวลาผ่านไป สรรพสิ่งทั้งหลายย่อมอยู่ในกฎแห่งอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา แม้พระพุทธศาสนา ก็เปลี่ยนแปลงตนเอง ไปตามสภาวะการของโลก จากหลักธรรมดั้งเดิมที่สุด (Early Buddhism) ก็แยกขยายออกไปเป็นกิ่งแขนง สาขามากมาย โดยคณาจารย์ในพระศาสนา บางท่านถือเอาพระพุทธพจน์ ที่อนุญาตให้เพิกถอนสิกขาบทเล็กน้อยได้บ้างซึ่งเป็นการวิบัติจากศีลสามัญญตา คือ การปฏิบัติพระวินัยไม่สม่ำเสมอเหมือนกัน บางครั้งเป็นทิวฏฐิสามัญญตา คือ ทรรศนะในหลักธรรมอธิบายไม่ตรงกัน จึงทำให้เกิดแตกแยกจากคณะสงฆ์ที่สืบมาจากพระพุทธศาสดาดั้งเดิม

จากความวิบัติ ความแตกต่างกันในเรื่องของศีลสามัญญตา และการอ้างเอาพุทธพจน์ ที่ทรงอนุญาตให้เพิกถอนสิกขาบท ได้บ้างกลุ่มพุทธศาสนิกที่แยกตนออกไปจากพระพุทธศาสดาดั้งเดิม ก็เริ่มคิดค้นหลักธรรมบางประการ เพื่อให้เข้ากันกับยุคสมัย บ้างก็เพื่อต่อสู้กับลัทธิศาสนาอื่นๆ หลักธรรมที่คิดค้นใหม่นั้น ก็ได้ถูกยกเข้าสู่พุทธวจนะ ยกพระสูตรที่ไม่มีในพระพุทธศาสดาดั้งเดิมขึ้นเป็นพุทธพจน์ ยกพระวินัยใหม่ ขึ้นเป็นพุทธพจน์ขึ้นสู่สังคีติของพวกตนทั้งสองประการที่

ได้กล่าวมานี้จึงเป็นสมมุติฐานให้เกิดการเป็นมูลเหตุแห่งการแตกแยกนิกายในพระพุทธศาสนา เพราะเห็นแห่งการตีความหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่คลาดเคลื่อนบ้าง เพื่อประยุกต์บ้าง จึงมีนัยดังที่ได้กล่าวมาแล้วและจะได้ลำดับเหตุการณ์มาประมวลเพื่อการตีความให้เห็นประเด็นเด่นชัดสืบต่อไป

จะเห็นว่าที่ผ่านมาสังคมมักมีการการตีความเรื่องศิลป์ไปตามเจตจำนงของของสังคมหรือปัจเจกบุคคลมากขึ้นจึงทำให้เกิดปัญหาหากวิเคราะห์ให้เข้าใจแล้วย่อมพบว่าปัญหาหลักที่สำคัญต่อบุคคลในสังคมนั้นก็เนื่องมาจากคนมักจะไม่ได้อ่านหรือศึกษาเรื่องศิลป์หรือบทบัญญัติทางพระพุทธศาสนาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้หรือไม่ก็ให้ความสนใจเกี่ยวกับศิลป์หรือบทบัญญัติน้อยลงจึงส่งผลต่อการตีความหมายของศิลป์ให้คลาดเคลื่อนไปจากบทบัญญัติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงข้อถกเถียงและการตีความศิลป์ในพระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพื่อเป็นฐานในการศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปาริสุทธิศิลป์ในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาประเด็นข้อถกเถียงและการตีความศิลป์ในพระพุทธศาสนา
3. เพื่อปริทัศน์ประเด็นข้อถกเถียงและการตีความศิลป์ในพระพุทธศาสนา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าทางเอกสารซึ่งมีลำดับขั้นต้นดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากพระไตรปิฎกฉบับไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539
2. ศึกษาค้นคว้าจาก เอกสาร ตำราวิชา งานวิชาการต่างๆ ของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา นักวิชาการในสาขาวิชาอื่นๆ สิ่งตีพิมพ์ และงานวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง
3. รวบรวมเรียบเรียงข้อมูลและจัดหมวดหมู่
4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยใช้การปริทัศน์และตีความแล้วนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนา

ตีความ (interpretations) เพื่ออธิบายแนวคิดในประเด็นข้อถกเถียงและประเด็นการตีความศิลป์ในพระพุทธรูปแล้วนำผลการตีความจากมูลมาสรุปเป็นองค์ความรู้ของงานวิจัยและแนะนำเสนอผลการวิจัยนั้นต่อสังคมหรือองค์กรต่างๆ

4. สรุปผลการวิจัย

ปริทัศน์ประเด็นข้อถกเถียงและการตีความศิลป์ในพระพุทธรูป: พบว่า ลีลาขบถหรือศิลปะของศิลปะเปรียบเสมือนรั้วลวดหนามอันแหลมคมสองข้างทางที่คอยประกบขนาบศิลปะเพื่อป้องกันไม่ให้ศิลปะเดินออกนอกกลุ่มนอกรทาง ทั้งยังเป็นเครื่องป้องกันภัยที่มาจากภายนอกหนทาง ซึ่งรั้วแห่งลีลาขบถหรือศิลปะนั้นจะมีปรากฏเฉพาะตนขึ้นมาพร้อมกับความเป็นศิลปะของแต่ละรูป อันเป็นเหตุให้ศิลปะทุกรูปทุกนามต้องสั่งวระมัดระวังไปจนกว่าตนเองจะลาลีลาหรือมรณภาพ

การบัญญัติลีลาขบถในพระพุทธรูปนั้นก็เพื่อใช้เป็นข้อห้ามและข้ออนุญาตสำหรับพระภิกษุ เพื่อ เป็นหลักเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันของหมู่คณะ และเพื่อความตั้งมั่นแห่งพระพุทธรูป เมื่อใดที่ภิกษุทำความผิดขึ้น ก็นำเอาบทบัญญัติมาคอยตรวจสอบเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ เป็นกระบวนการแห่งการไตร่สวน สอนสวน พิจารณาตรวจสอบ ปรับโทษสำหรับผู้ทำความผิดได้ถูกและเป็นกฎเกณฑ์กติกาในการตัดสินใจเหมือนกัน การกำหนดโทษเช่นนี้ถือว่ามี ความสำคัญเพราะผู้ที่เข้ามาอาศัยเพศสมณะ มีพื้นฐานทางด้านจริยวัตรที่แตกต่างกัน การบัญญัติพระวินัยจึงมีเหตุ มีผลครอบคลุมทั้งหมู่สงฆ์ผู้ประพฤตินอกรีตซึ่งมีมาแล้วตั้งแต่สมัยพุทธกาลมิใช่ ฟังมีในปัจจุบันเท่านั้น

ส่วนการกำหนดโทษนั้นจำต้องมีทั้งโทษหนัก ปานกลาง และโทษเบาตามเหตุการณ์ ในส่วนการตีความศิลป์ 150 ในสังคมสงฆ์และการตีความศิลป์ 5 ในเครือข่ายพุทธศาสนิกเพื่อสังคมนานาชาติ จะเห็นว่าการตีความขอบเขตและความหมายศิลป์แตกต่างกันไปบ้างในรายละเอียด แต่ก็มีความเห็นร่วมกันอย่างหนึ่งว่า ศิลป์มีส่วนประกอบ 2 อย่าง คือ ส่วนที่เป็นเจตนารมณ์ดั้งเดิมของศิลป์ คือ ความมีสติ ความปรารถนาที่จะให้มนุษย์และสรรพสัตว์อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ในส่วนเจตนารมณ์นี้จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงไม่ได้ ส่วนที่เป็นคำนิยามของศิลป์ ก็มักจะนิยามความหมายของศิลป์แต่ละข้อให้สอดคล้องกับปัญหาสังคมแต่ละยุคสมัย ชาวพุทธบางกลุ่มมองว่า ในอดีตความหมายของศิลป์ 5 ได้รับการนิยามให้เหมาะสมกับสังคมแบบเกษตรกรรมที่มีปัญหาไม่สลบซับซ้อนอะไรมากนัก แต่ปัญหาสังคมยุคใหม่มีความสลบซับซ้อนมาก

แนบเนียนจนแทบจะดูไม่ออกว่าผิดศีลหรือไม่ผิด ด้วยเหตุนี้ ความหมายของศีล 5 ในสังคมปัจจุบัน จำต้องได้รับการนิยามใหม่เพื่อให้สามารถตอบปัญหาสังคมยุคใหม่ได้

นอกจากนั้นผลของการวิจัยยังเกิดขบวนการขบวนการนำไปบูรณาการกับการเรียนการสอนใน มคอ.3 ในระดับปริญญาโท ปริญญาเอก พร้อมทั้งมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการจัดทำหนังสือวิชาการ เอกสารประกอบการเรียนการสอนในรายวิชา มีการเผยแพร่ไปสู่หน่วยงานของรัฐ เอกชน และองค์กรคณะสงฆ์ สร้างความเข้าใจในหลักพระธรรมวินัยให้สังคมได้มากขึ้น

5. ข้อเสนอแนะ

เชิงนโยบาย

สร้างระบบและกลไกให้พระภิกษุสงฆ์เข้าถึง เข้าใจในหลักพระธรรมวินัยให้มากขึ้นและส่งเสริมให้คฤหัสถ์สามารถศึกษาพระธรรมวินัยทางพระพุทธศาสนาให้มากกว่าเป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยอาศัยสถานการณ์ทางสังคมในประเด็นของข้อถกเถียงและการตีความศีลของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ทั้งเชิงประเด็นและเชิงพื้นที่ของประเทศไทย

เชิงสาธารณะ

1. การนำผลงานวิจัยไปสร้างองค์ความรู้เกี่ยวประเด็นข้อถกเถียงและการตีความศีลในพระพุทธศาสนาแก่องค์กรบริหารคณะสงฆ์ ในรูปแบบแผ่นพับ หนังสือทางวิชาการให้กับองค์กรต่างๆ เช่น องค์กรวัฒนธรรม สาธารณสุข เป็นต้น
2. นำผลที่เกิดจากงานวิจัยอย่างเป็นรูปธรรมนำมาเป็นแผนในการพัฒนา หรือใช้ประโยชน์ สร้างรูปแบบในการจัดองค์ความรู้ตามยุทธศาสตร์ชาติ ไทยแลนด์ 4.0

เชิงวิชาการ

1. จัดทำรายละเอียดของกรรณานุกรมนำงานวิจัยไปใช้บูรณาการกับการเรียนการสอนใน มคอ.3 ให้สอดคล้องกับข้อกำหนดในหมวดที่ 4 การพัฒนาการเรียนรู้นิสิตให้สอดคล้องกับทักษะต่างๆ
2. นำความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยมาจัดทำ หรือนำเนื้อหาเข้ามาสอดแทรกในเอกสารประกอบการสอน หรือ จัดทำเป็นตำรา

จุดเด่นของงานวิจัย

งานวิจัยเรื่องปริทัศน์ประเด็นข้อถกเถียงและการตีความศีลในพระพุทธศาสนานี้ได้นำเสนอสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการตีความเรื่องศีลในทางพระพุทธศาสนาที่กำลังเป็น

ประเด็นข้อถกเถียงในสังคมปัจจุบันให้กับหน่วยงานของรัฐ เอกชนและคณะพระสงฆ์ ที่มากไปกว่านั้นได้นำผลวิจัยเสนอให้กับนิสิตทั้งที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์ทั้งระดับปริญญาตรี โท และปริญญาเอก ในส่วนที่นิสิตที่เป็นพระสังฆาธิการได้นำไปใช้กับวัดและการปกครองของตนเอง

ผลการวิจัยนี้มีการนำไปใช้ประโยชน์อย่างรอบด้านทั้งในเชิงนโยบาย เชิงสาธารณะ และเชิงวิชาการ มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการจัดทำหนังสือวิชาการ เอกสารประกอบการเรียนการสอน ในรายวิชา มีการเผยแพร่ไปสู่หน่วยงานของรัฐ เอกชน และองค์กรคณะสงฆ์ สร้างความเข้าใจในหลักพระธรรมวินัยให้สังคมได้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Phra Buddhakosajar. (2003). **Thai Tipitaka**. Bangkok: (1996). Mahachulalongravidyalya University. Visuddhimagga. Bangkok: Printing prayuravong.
- Phrakanajeedhammasamathivath. (1970). **Fairness Mahayana**. Bangkok : Wat Mangkorkalavas.